

Dillerin Doğuşu ile İlgili Kuramlar

Dillerin Doğuşu ile İlgili Kuramlar Nelerdir

Dillerin ortaya çıkışıyla ilgili olarak farklı teoriler ve yaklaşımlar bulunmaktadır. İnsanlık tarihindeki belgelenmiş dil kullanımı, Sümerlerin çivi yazısının icadı ile başlamış ve bu yazının MÖ 3500 civarındaki bir tablette görüldüğü bilinmektedir. Ancak, insanlığın varoluşu çok daha eski bir tarihe dayanmakta olup, bu nedenle **dillerin doğuşu** ile ilgili kesin bir tarih belirlemek zordur.

Dilin evrimi konusundaki kuramlar arasında en çok bilinenlerden biri, bütün dillerin tek bir ana dilden türediğini savunan tek köken kuramıdır. Bu teori, dilin evrimini ortak bir ataya dayandırarak dil ailelerinin birbirinden türediğini iddia eder. Diğer bir yaklaşım ise çok köken kuramıdır, bu kurama göre ise farklı dillerin farklı kaynaklardan, farklı bölgelerden ya da farklı topluluklardan geliştiği düşünülmektedir.

Her iki teori de dilin kökenine dair çeşitli argümanlar sunsa da, dil bilimciler arasında hala bu konuda tam bir uzlaşma sağlanmış değildir. Dilin evrimi ve doğuşu, insanlık tarihindeki karmaşık bir süreci yansıtmaktadır ve bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Diller, aralarındaki farklılıklara rağmen dil bilgisi, anlam ve ses gibi temel noktalarda bazı ortaklıkları paylaşırlar. Dil biliminin öncülerinden biri olan Noam Chomsky, ilginç bir benzetmeyle ifade eder ki; eğer başka bir gezegenden gelen ziyaretçiler dünyayı ziyaret etseydi, bütün insan dillerini tek bir dil gibi algılayabilirlerdi.

Dil çeşitliliği içinde, dil bilgisindeki belirli yapılar, anlamdaki ortak temalar ve ses benzerlikleri, farklı dillerin birbirine olan benzerliğini vurgular. Chomsky'nin bahsettiği gibi, insan dilleri arasında derinlemesine bir inceleme yapıldığında, ortak kökenler ve evrimsel benzerlikler görülebilir. Dilin evrensel unsurları, kültürler arası iletişimi ve anlaşmayı sağlayan temel taşlardır.

Özellikle 19. yüzyılın dil biliminde heyecanlı bir keşif dönemi olarak adlandırılan romantik atmosferinde, dilin doğuşu üzerine yapılan araştırmalar büyük bir ilgi odağı olmuştur. Bu dönemde geliştirilen çeşitli teoriler, dilin kökenlerini anlamak için farklı yaklaşımlar sunmuştur.

Ding-dong kuramına göre, dil primitif insanın nesnelere seslerle ifade etmeye çalışmasından doğmuş olup, ses ve anlam arasında mistik bir bağ kurmaktadır. Yansıma kuramı, insan dillerinin kökenini hayvan seslerinin taklidine dayandırarak dilin evrimini açıklamaya çalışır.

Ünlem kuramı, dilin doğuşunu insanın duygularını ifade etme çabasıyla ilişkilendirirken, etkileşim kuramı dilin ortaya çıkışını insanların iş birliği yaparken oluşturdukları etkileşimlerle açıklar. Güneş dil kuramı ise insanların güneş karşısında duygularını ifade etmeleriyle ilişkilendirilerek dilin doğuşunu açıklamaya yönelir.

1. Yansıma-Taklit Kuramı

Dilin evrimini açıklamak için Jean Jacques Rousseau ve Johann Gottfried Herder'in görüşlerini esas alır. Bu teori, insanın çevresindeki canlı veya cansız varlıkların seslerini taklit ederek dil sisteminin gelişimine katkı sağladığını öne sürer (Collins, 2006: 55). Örneğin, aslanın kükremesi, kedinin miyavlaması, köpeğin havlaması, yıldırım düşmesiyle parçalanan ağacın çatırdaması, arıların vızıldaması, şelalenin şırıltısı gibi doğanın sesleri, insanlar tarafından yansıtılarak ilk sözcüklerin

ortaya çıkmasını başlattı.

Bu kurama göre, insanlar çevrelerindeki sesleri taklit ederek iletişim kurma ihtiyacını hissetmiş olmalıdır. İlk dilin bu taklitlerden türediği düşünülerek, insanların çevrelerindeki olayları ve varlıkları adlandırmak için bu taklitleri kullandığı savunulur. Rousseau ve Herder'in bu perspektifi, dilin ortaya çıkışını doğanın seslerinden etkilenen insanların çabalarına dayandırır.

2. Ünlem Kuramı

Dilin evrimine dair Max Müller ve Charles Darwin'in etkileriyle geliştirilen bir yaklaşımdır. Bu teoriye göre, insanlar dış etkenlere karşı duydukları tepkileri ifade ederken "of," "ah," "oh" gibi çeşitli ünlemler kullanmışlardır (Stone, 2002: 49). Bu ünlemler, zaman içinde insan dilinin gelişimine katkıda bulunan ilk sözcükler olarak kabul edilir.

Ünlem Kuramı, duygusal tepkilerin ve duygu durumlarının, insanların ilk dilini oluşturacak temel ifadeleri yaratmada önemli bir rol oynadığını savunur. Max Müller ve Charles Darwin'in bu perspektifi, insanların çeşitli duygusal durumları ifade etmek için doğal olarak ürettikleri seslerin dilin temelini attığını öne sürer. Bu teori, insanların duygusal ifadelerinin dilin gelişiminde temel bir etken olduğunu vurgular.

3. İş Kuramı

Bu kurama göre, insanlar, hayvanlar gibi toplu halde bir hayat sürmekteydi. Birlikte çalışan insanlar, doğal olarak iş birliği yaparken belirli sesleri kullanıyorlardı. Örneğin, ağır bir nesneyi taşıma esnasında "hop," "o," "hay" gibi sesler çıkartıyorlardı. Çalışma sırasında ortaya çıkan bu sesler, sosyal etkileşim ve işbirliği sonucunda dilin kökenini oluşturan ilk sözcükler olarak değerlendirilir. İş Kuramı, insanların günlük aktiviteler sırasında oluşturdukları seslerin dilin başlangıcına önemli bir katkı sağladığını savunur.

4. Beden Dili Kuramı

Richard Paget'in (1869-1955) bakış açısıyla şekillenmiş ve erken dönem konuşma dilini model almıştır. Bu kuram, el sallamak gibi beden dilindeki hareketlerin, selamlaşma sözcüklerinin ortaya çıkmasına neden olduğunu öne sürer. Örneğin, İngilizcede sıkça kullanılan tek heceli "bye" veya "hi" gibi selamlaşma ifadelerinin kökeni, beden dilindeki jest ve hareketlere dayanmaktadır.

Aynı zamanda, Charles Darwin'in (1809-1882) gözlemlerine dayanarak, Beden Dili Kuramı, ilk insanların doğadaki olaylara karşı verdiği fiziksel ve ruhsal tepkilerin dilin evrimine katkı sağladığını savunur. Korku, heyecan, sevinç gibi duygusal tepkiler, insanların bedensel hareketlere yönlendirilmesine sebep olmuştur. Bu hareketlerin tekrarı, ağzın da hareket etmesini sağlayarak, ilk sözcüklerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Örneğin, yanmakta olan bir ateşi söndürmek için çıkarılan üf sesi, zamanla üfleme eylemine dönüşmüştür. Beden Dili Kuramı, insanların duygusal tepkilerinin ve bedensel hareketlerinin dilin oluşumuna etkisini vurgular.

5. Müzik Kuramı

Danimarkalı dilci Otto Jespersen'in öne sürdüğü bir yaklaşımdır ve bu kurama göre dil, şarkılar aracılığıyla sözcüklerin oluşturulmasıyla ortaya çıkmıştır. İnsanlar, toplu halde buldukları ortamlarda ritmik sesler çıkararak iletişim kurmaya başlamışlardır. Grup içinde paylaşılan bu sesler, zaman içinde anlamlı sözcüklere dönüşerek dilin evrimine katkıda bulunmuştur.

Örneğin, topluluklar bir araya geldiklerinde ortak bir ritim oluşturarak iletişim kuruyorlardı. Bu

ritmik sesler, zamanla anlam taşıyan sözcüklere dönüşerek dilin temelini oluşturmuştur. Müzik Kuramı, dilin müzikal öğelerle birleşerek ortaya çıktığını ve bu müzikal temelin, daha sonra dilin karmaşık yapısını oluşturduğunu savunur.

6. Emir Kuramı

Dilin oluşumunu gelişigüzel simgelerin kullanımına dayanan bir yaklaşımdır. Bu kurama göre, insan grupları, uyarıları temsil eden belirli simgelerin kullanılmasıyla dilin evrimleştiğini savunur (Mandavilli, 2015: 13). Örneğin, belirli bir tehlike anında sesli bir şekilde ağlamak, grup üyelerine aslanların veya yılanların yaklaştığını bildiren bir tehlike işareti olarak hizmet ediyordu. Bu grup davranışı, zaman içinde “kaç” veya “koş” gibi emir kiplerinin ortaya çıkmasına yol açtığı düşünülmektedir.

7. Toplumsal Denetim Kuramı

Dilin ilkel insanın duygusal ve deneysel yaşamıyla bağlantılı olarak gelişigüzel fiillerinden doğduğunu savunan bir yaklaşımdır. Bu kurama göre, dilin evrimi, bireylerin davranışlarını simgelerle denetim altına alma ve kişisel beklenti ve gereksinimlerini karşılama amacına yöneliktir. Dil, ilkel insan ve çocuklarda çevreyi kontrol altına alma dürtüsüyle, rastgele görsel ve işitsel davranışlar aracılığıyla oluşur.

8. Doğuştanlık Kuramı

Dil doğuştan edinilen bir yetidir. Dilci Chomsky'ye göre (akt. Müldür, 2009: 27), dilin dört temel davranışı (konuşma, yazma, anlama, okuma), beyinsel bir fonksiyonun neticesinde ortaya çıkar ve her insan bu dilsel yeteneklerle doğar. Bu kuram, dilin evrimini bireylerin doğuştan gelen dil yetenekleriyle ilişkilendirir.

9. Güneş Dil Kuramı

Dünyanın ilk dillerinden birinin Türkçe olduğu düşüncesi, Türk Tarih Tezi'ne dayanarak gelişmiştir. Bu tez, kadim uygarlıkların Türkler tarafından kurulduğunu savunmakta ve dolayısıyla dünyadaki bütün dillerin kökeninin Türkçe olduğunu ileri sürmektedir. Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin 12 Temmuz 1932'de düzenlediği üçüncü kurultayda ortaya atılan bu düşünce, o dönemde Mustafa Kemal Atatürk tarafından da bir süre desteklenmiştir. İbrahim Necmi Dilmen, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çalıştığı yıllarda Güneş-Dil Kuramı'nı en etkin biçimde savunanlardan biri olmuştur.

Güneş-Dil Kuramı, Türk Tarih Tezi çerçevesinde dünya uygarlıklarının Türkler tarafından kurulduğunu iddia eder ve bu nedenle bütün dillerin Türkçe kökenli olduğunu savunur. Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin 1932'deki üçüncü kurultayında öne çıkan bu düşünce, dönemin Türkolog ve Edebiyat tarihçisi İbrahim Necmi Dilmen tarafından Ankara Üniversitesi'nde savunulmuştur. Güneş-Dil Kuramı, dilin evrimini Türkçe üzerinden anlamaya yönelik benzersiz bir bakış açısını temsil eder.

Dillerin kökenine dair yapılan antropolojik ve arkeolojik araştırmalar, 1970'lerden sonra gelişen moleküler biyoloji, beyin bilimleri ve diğer bilim alanlarından elde edilen kanıtlar, insan dillerinin kökenleri hakkında birçok soru ortaya koymasına rağmen, insan dilinin evrimini gösteren kesin bir kanıt bulunamamıştır. Bu araştırma çabaları, dilin basit sistemlerden karmaşık sistemlere nasıl evrildiğini anlamak konusunda eksiklikleri ortaya koymuştur.

Buna karşın, insanlara özgü gelişmiş bir ses aygıtı olması, konuşma eylemini gerçekleştirebilecek

bir yeteneğin yalnızca insanlara özgü olduğunu göstermiştir. Maymunların işaret dilleri ve insan dilini anlama düzeyleri üzerine yapılan araştırmalar, insan yavrularının dil edinim sürecinde 'iki-kelime' veya 'telegrafik' aşamayı geçemediklerini, ayrıca insan diline özgü söz dizimini algılayamadıklarını göstermiştir. Çocukların dil edinme süreci ile bazı hayvan türlerinin iletişim biçimleri arasında yapılan karşılaştırmalar, bu iki alan arasındaki farkları anlamaya yönelik girişimlerin genellikle başarısızlığa uğradığını göstermiştir.

Antik çağlardan günümüze kadar uzanan dil bilim çalışmaları, özellikle 19. yüzyılda daha yoğun bir hal almıştır. Bu dönemde, hayvanlar arasındaki iletişim biçimleri, çocukların dil edinim süreçleri ve 'ilkel' diller üzerinde yapılan gözlemler, dillerin doğuşunu anlamaya yönelik pek çok teoriyi beraberinde getirmiştir. Ancak, bu teoriler arasında hiçbirini tatmin edici bir çözüme ulaşamamış, dilin nasıl ortaya çıktığına dair kesin bir cevap bulunamamıştır.

Bu belirsizlik, 1866 yılında Paris Dil bilim Topluluğu'nun dillerin doğuşuyla ilgili çalışmalara getirdiği yasaklama ile daha da vurgulanmıştır. Topluluk, bu konudaki bilimsel çalışmaların zorluğunu ve eksikliklerini göz önüne alarak, ilgili bildirimlerin sunulmasını yasaklamış ve bu karar dil bilimciler tarafından genel bir kabul görmüştür. Günümüzde ise dünya genelinde konuşulan bütün dillerin kökenlerinin en eski dönemlere kadar uzandığına dair genel bir görüş bulunmaktadır.